

Franciszek Fiszer (1860–1937)

Franciszek Józef Marian Fiszer (Franc Fiszer) urodził się w rodzinie ziemiańskiej w majątku Ławy 25 marca 1860 roku. Zmarł 9 kwietnia 1937 roku. Pochowany jest na Cmentarzu Wojskowym na Powązkach w Warszawie. Matka Teresa, z domu Glinczanka, ojciec Józef Fiszer - pochodził z niemieckiej szlachty spolonizowanej w XVIII w., daleki krewny gen. Stanisława Fiszera. Franciszek urodził się, kiedy jego rodzice byli już po 40. roku życia i dość wcześnie został osierocony. Uczył się w gimnazjum w Łomży. Na studia filozoficzne wyjechał do Niemiec, dyplomu jednak nie uzyskał.

W latach 80. XIX wieku Fiszer przeniósł się do Warszawy. Stał się popularną postacią życia towarzyskiego stolicy, ozdobą niezliczonych balów i rautów. Związał się z ówczesną złotą młodzieżą, z kręgiem hrabiego Augusta Potockiego. Imprezował w Hotelu Europejskim i we wszystkich modnych wówczas kawiarniach, restauracjach i kabaretach warszawskich. Zdarzyło się mu pojechać na ciąg dalszy hulanki do Wiednia. Podróżował po Francji i Niemczech. Przyjaźnił z większością najbardziej znanych polskich pisarzy, poetów, artystów i polityków. Do najbliższych należeli: Bolesław Leśmian (uważa się, że to Fiszer stworzył jego pseudonim artystyczny), Stefan Żeromski, Władysław Reymont, Skamandryci: Antoni Słonimski i Julian Tuwim, Jan Lechoń, Zenon Przesmycki, Artur Rubinstein oraz Antoni Lange. Sam Fiszer nie wydał żadnej książki, ale jego postać pojawia się w niemal każdym ze wspomnień polskich artystów okresu międzywojennego.

Chociaż nie opublikował żadnej pracy, pojawił się w Polskim Słowniku Biograficznym Stanisława Tatarkiewicza i Philosophy in Poland; Dictionary of Writers Leszka Kołakowskiego. Wiele wskazuje na to, że Fiszer był pierwowzorem postaci Pana Kleksa.

Był znany z egzystencjalnych monologów i anegdot. Odziedziczona przez niego rodzinna posiadłość, folwark Ławy, zaniedbany, wkrótce został zlicytowany za długi. Nie zmieniło jednak to stylu życia Fiszera, restauratorzy chętnie go gościli, ponieważ był chodzącą reklamą ich lokali. Najczęściej był widywany w Udziałowej, Ziemiańskiej, IPS, Oazie, Astorii, u Simona, Wróbla, czy u Bliklego.

Chętnie wracał w rodzinne strony. W okresie międzywojennym odwiedzał krewnego, Jana Glinkę, właściciela Suska. W Przytułach Starych spotykał się z serdecznym przyjacielem z lat młodości, Romanem Grochowskim, w majątku którego także często rezydował.

Został zapamiętany dzięki licznym anegdotom, powiedzeniom i żartom stworzonym przez niego i o nim. Po Franciszku Fiszerze zostały zaledwie dwa listy. Legendarny Franc przetrwał jednak we wspomnieniach, anegdotach, karykaturach, portretach, fotografiach oraz utworach swoich przyjaciół. Pisano o nim często.

W 1985 roku historie o Franciszku Fiszerze z różnych dzienników i wspomnień zebrał Roman Loth w książce Na rogu świata i nieskończoności (Warszawa, Państwowy Instytut Wydawniczy, 1985; wznowienie Wydawnictwo Iskry 2010). Postać Franca Fiszera fascynowała i fascynuje wielu autorów książek, artykułów, opracowań. Pisali o nim: Kazimierz Błęszyński, „Franciszek Fiszer jako filozof” (Skamander 1939), Izabela Czajka-Stachowicz, „**Król węży i salamandra**” (wydanie drugie, Wydawnictwo Czytelnik, Warszawa 1968), Adam Grzymała-Siedlecki, „**Rozmowy z samym sobą**” (Wydawnictwo Znak, Kraków 1972), Edward Krasiński, „**Stefan Jaracz**” (Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1983), Jan Lechoń, „**Dziennik**” (Tom 1., 2. i 3., Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1993), Piotr Łopuszański, „**Leśmian**” (Wydawnictwo Dolnośląskie, seria „A to Polska właśnie”, Wrocław 2000), Henryk Markiewicz, „**Boy-Żeleński**” (Wydawnictwo Dolnośląskie, seria „A to Polska właśnie”, Wrocław 2001), Roman Jasiński, „**Zmierzch starego świata. Wspomnienia 1900-1945**” (Wydawnictwo Literackie, Kraków 2006), Piotr Łopuszański, „Fiszer Pierwszy i Ostatni” (5 kwietnia 2007, wyd. Polityka Spółdzielnia Pracy), Janusz R.

Kowalczyk, „Sokrates naszych czasów. O Franciszku Fiszerze”, Maria Szyszkowska, „Spotkania z Fiszerem” (Łomża, Stowarzyszenie „Spolegliwość”, 1997), Sławomir Koper, „**Życie prywatne elit artystycznych Drugiej Rzeczypospolitej**” (Bellona, Oficyna Wydawnicza Rytm, Warszawa 2010),

Bibliografia

- Markiewicz Henryk (opracował), **Boy o Krakowie. Tadeusz Żeleński**, wydanie drugie przejrzone i uzupełnione, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1974;
- Markiewicz Henryk (wybrał), **Cytaty mądre i zabawne**, wydanie drugie przejrzone i rozszerzone, Wydawnictwo Literackie, Kraków 2002;
- Markiewicz Henryk, Romanowski Andrzej, **Skrzydlate słowa. Seria druga**, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1998;
- Rubinstein Artur, **Moje młode lata**, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1976;
- Rubinstein Artur, **Moje długie życie**, cz. 1. i 2., Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Kraków 1988;
- Słonimski Antoni, **Alfabet wspomnień**, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1975;
- Stryjeńska Zofia, **Chleb prawie że powszedni. Pamiętnik**, tom 1. i 2., Gebethner i Ska, Warszawa 1995;
- Szymański Kiejstut Roman (zebrał i opracował), **Anegdoty, dykteryjki...**, Instytut Wydawniczy Związków Zawodowych, Warszawa 1988;
- Urbanek Mariusz, **Tuwim**, Wydawnictwo Dolnośląskie, seria "A to Polska właśnie", Wrocław 2004;
- Zawada Andrzej, **Dwudziestolecie literackie**, Wydawnictwo Dolnośląskie, seria "A to Polska właśnie", Wrocław 1995;
- Żuławski Juliusz, **Z domu. Wspomnienia**, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1979.

